

Keuzehulp effectieve interventies ondersteuningsniveau 3 lezen en spellen

2021

Ondersteuningsniveau 3

Op [ondersteuningsniveau 3 \(ON3\)](#) wordt een specifieke interventie ingezet voor leerlingen met lees- en/of spellingproblemen. Er zijn verschillende interventieprogramma's en methodieken beschikbaar voor de begeleiding van leerlingen met lees- en of spellingproblemen. Het [Overzicht van beschikbare interventieprogramma's](#) geeft inzicht in het scala van programma's dat taakgericht aan lezen en/of spellen werkt. Wanneer er een eerste of voorlopige keuze is gemaakt voor een programma, of wanneer een reeds gemaakte keuze wordt geëvalueerd, kun je als onderwijsprofessional aan de hand van deze keuzehulp bepalen of het gekozen programma effectief is voor de leerling(en) en passend bij de eigen schoolpraktijk. Ook kun je hiermee beoordelen of er nog aanpassingen aan het programma nodig zijn. In verschillende stappen word je door het beslissingsproces geleid.

De effectiviteit van een interventie is echter niet alleen afhankelijk van het gekozen programma; ook de kwaliteit van de uitvoering van de interventie speelt een belangrijke rol. De [Checklist kwaliteitsaanpak](#) geeft daarvoor handvatten. Meer informatie over de inhoudelijke invulling van de ondersteuningsniveaus is te vinden in de [Handreiking invulling ondersteuningsniveaus 2 en 3](#).

Onderbouwing

De criteria in deze keuzehulp zijn gebaseerd op het document [Effectief handelen op ondersteuningsniveau 3: een beknopte onderbouwing](#).

Doelgroep

Deze keuzehulp is bedoeld voor intern begeleiders (ib'ers), leesspecialisten, remedial teachers (rt'ers) en leerkrachten.

Colofon

Deze Keuzehulp is ontwikkeld in het kader van het Stimuleringsprogramma Aanpak Dyslexie door het Expertisecentrum Nederlands

© 2021

Knock-out criteria

1. Aan welke (deel)vaardigheden van lezen en spellen wordt gewerkt met het programma?

Hieronder kun je de deelvaardigheden aanvinken die deel uitmaken van het programma.

☐ taalbewustzijn: <ul style="list-style-type: none">☐ fonologisch bewustzijn☐ fonemisch bewustzijn	☐ accuraat lezen op woordniveau
☐ klank-teken koppeling: <ul style="list-style-type: none">☐ receptieve letterkennis☐ productieve letterkennis	☐ accuraat lezen op tekstniveau
	☐ accuraat spellen
	☐ vlot lezen op woordniveau
	☐ vloeiend lezen op tekstniveau
	☐ automatisering van spelling

→ Als bij vraag 1 geen deelvaardigheden kunnen worden aangekruist, is het programma niet geschikt en kan beter een ander programma worden gekozen. Ter inspiratie kan gebruik worden gemaakt van dit [Overzicht van beschikbare interventieprogramma's](#).

2. Sluiten de doelen van het programma ten aanzien van de deelvaardigheden aan op de gestelde doelen voor de leerling(en)?

Ja Nee

→ Als bij vraag 2 'Nee' is aangekruist, voldoet het programma niet voor deze leerling(en) en kan beter een ander programma worden uit gekozen. Ter inspiratie kan gebruik worden gemaakt van dit [Overzicht van beschikbare interventieprogramma's](#).

Implementatievereisten

Wie voert de ondersteuning uit?

3 Door wie moet de ondersteuning worden uitgevoerd volgens de handleiding van het programma?

Er moet in de handleiding van het programma worden aangegeven over welke kennis en vaardigheden een onderwijsprofessional moet beschikken om het interventieprogramma effectief uit te voeren. Dit bepaalt hoe de interventie binnen de eigen school georganiseerd moet worden en welke expertise daarvoor nodig is.

Uitvoerder	Borging professioneel handelen
☐ Remedial teacher, intern begeleider of leesspecialist	→ Gebruik de Checklist kwaliteitsaanpak als handreiking om de kwaliteit van de uitvoering te waarborgen.
☐ Leerkracht	→ Ondersteuning door de leerkracht dient te gebeuren in samenspraak met een remedial teacher, intern begeleider of leesspecialist. Gebruik de Checklist kwaliteitsaanpak als handreiking om de kwaliteit van de uitvoering te waarborgen.
☐ Onderwijsassistent of tutor	→ Ondersteuning door een onderwijsassistent of tutor dient te gebeuren onder supervisie van een remedial teacher, intern begeleider of leesspecialist. Gebruik de Checklist kwaliteitsaanpak als handreiking om de kwaliteit van de uitvoering te waarborgen.

Praktische randvoorwaarden

4. Kan er op school worden voldaan aan de praktische randvoorwaarden

(bijvoorbeeld goede internetverbinding, ruimte, gebruik van laptop of tablet met goed geluid, koptelefoons)

Ja Nee

→ Als het antwoord nee is, is het raadzaam om op schoolniveau een passende oplossing te zoeken.

Ondersteunende implementatie- en instructiekenmerken

Een interventieprogramma biedt in meer of mindere mate de onderwijsprofessional ondersteuning bij de uitvoering van de interventie. Dit kan positief bijdragen aan de effectiviteit ervan. Wanneer het programma veel ondersteuning biedt, bevordert dat het gebruiksgemak van het programma. Wanneer een programma weinig ondersteuning biedt, wordt hierin meer van (de expertise en voorbereidingstijd van) de onderwijsprofessional zelf verwacht.

5. Welke kenmerken zie je terug in het programma?

In onderstaande tabel kun je de interventiekenmerken aanvinken die deel uitmaken van het programma. Een korte toelichting op de verschillende interventiekenmerken is te vinden op [Kenmerken van een effectieve aanpak op Dyslexie Centraal](#).

Interventiekenmerk	Opgenomen in het programma?	
De handleiding biedt suggesties en concrete handvatten om expliciete instructie te bieden.	☐ Ja	☐ Nee, de onderwijsprofessional bereidt dit zelf voor. Licht kort toe: <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Denk aan lesdoel expliciet maken, voorkennis activeren, het hardop denkend voordoen/ modelen van de te leren vaardigheid en begeleide inoefening. Lees meer over expliciete instructie op Dyslexie Centraal.</p>
Het programma biedt handvatten voor effectieve feedback.	☐ Ja	☐ Nee, de onderwijsprofessional bereidt dit zelf voor. Licht kort toe: <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Lees meer over feedback op Dyslexie Centraal.</p>

Interventiekenmerk	Opgenomen in het programma?	
<p>Het programma biedt uitgewerkt oefenmateriaal.</p>	☐ Ja	☐ Nee, de onderwijsprofessional zorgt zelf voor voldoende oefenmateriaal. Licht kort toe hoe dat wordt aangepakt: <div data-bbox="965 328 2058 488" style="border: 1px solid black; height: 100px; width: 100%;"></div> <p>Zorg voor voldoende oefenmateriaal dat aansluit bij de leerdoelen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van leesboeken of extra materiaal bij de methode. Of kies een ander programma dat wel voldoende oefenmateriaal biedt.</p>
<p>Het programma bevat een planning van activiteiten.</p>	☐ Ja	☐ Nee, de onderwijsprofessional zorgt zelf voor een planning van activiteiten. Licht kort toe hoe dat wordt aangepakt: <div data-bbox="965 740 2058 900" style="border: 1px solid black; height: 100px; width: 100%;"></div> <p>Het is belangrijk dat de planning van activiteiten systematisch is opgebouwd. Lees meer over systematisch aanbod op Dyslexie Centraal.</p>
<p>Het programma biedt concrete handvatten voor het in stand houden/bevorderen van lees- en spellingmotivatie.</p>	☐ Ja	☐ Nee, de onderwijsprofessional zorgt ervoor dat gericht aandacht wordt besteed aan het in stand houden/bevorderen van de lees- en spellingmotivatie. Licht kort toe hoe dat wordt aangepakt: <div data-bbox="965 1155 2058 1315" style="border: 1px solid black; height: 100px; width: 100%;"></div> <p>Lees meer over een stimulerende leeromgeving en over leesbevordering op Dyslexie Centraal.</p>

Effectieve didactische kenmerken

Een interventieprogramma bestaat idealiter uit didactische elementen waarvan de afzonderlijke effectiviteit is bewezen op basis van onderzoek. Onderstaande tabel geeft een overzicht van bewezen effectieve kenmerken.

6. Welke didactische kenmerken maken deel uit van het programma?

Vink aan welke van onderstaande effectieve didactische kenmerken deel uitmaken van het programma. Licht indien het kenmerk ontbreekt in de laatste kolom toe hoe hieraan reeds aandacht is besteed in het onderwijs of zal worden besteed op ondersteuningsniveau 1 (ON₁), 2 (ON₂) en/of 3 (ON₃).

Didactische kenmerken		Toelichting aandacht hiervoor op ON ₁ , ON ₂ en/ of ON ₃ indien dit kenmerk ontbreekt in het programma
Gericht op alfabetisch principe en fonologisch georiënteerd	☐ Er wordt doelgericht en expliciet aandacht besteed aan letterkennis en fonologisch en fonemisch bewustzijn. ☐ Auditieve informatie (fonologie) en visuele informatie (orthografie) wordt zoveel mogelijk gekoppeld.	
Oefenen op letter-/klank-, woord-, zins-, en tekstniveau	☐ Er wordt geoefend op verschillende niveaus: letter/klank-, woord-, zins- en tekstniveau. ☐ De geoefende lees- en/of spellingmoeilijkheden worden in nieuwe en verschillende lees- en schrijfsituaties geoefend -zoals in zinnen, verschillende type teksten en/ of schrijftaken- om te zorgen voor transfer.	

Didactische kenmerken		Toelichting aandacht hiervoor op ON ₁ , ON ₂ en/ of ON ₃ indien dit kenmerk ontbreekt in het programma
Aandacht voor woordstructuur	☐ Er wordt aandacht besteed aan het herkennen van woordstructuren en lees- en spellingmoeilijkheden binnen een woord, zoals medeklinkerclusters en morfemen.	
Oefenen op leestempo: eerst goed dan snel	☐ Er wordt bij het lezen eerst op accuratesse en daarna op tempo geoefend.	
Herhaling en herhaald lezen	☐ Letters en/of geoefende lees- en/of spellingmoeilijkheden komen herhaald aan bod in verschillende interventiesessies. ☐ Er wordt geoefend met herhaald tekstlezen of doorlezen.	

Je bent klaar met het beantwoorden van de vragen en kunt nu een keuze maken.